

SVL

Setomaa riiklikust kultuuri-programmist 2006 – 2010

Kinnitamisel on riigieelarveline Setomaa kultuuriprogramm. Seoses sellega avaldab ajaleht „Setomaa“ väljavõtte programmi sisust ja eesmärkidest.

Setomaa riikliku kultuuriprogrammi 2006 – 2010 üldeesmärgiks on setode kultuurilise ja keelelise eripära säilitamine ning Setomaa ja seto kultuuri väärtustamine.

Programmi abil soovitakse kaasa aidata seto pärimusliku kultuuri säilitamisele, taastamisele ning arengule võimalikult autentsel kujul ning seto kultuuris osalejate ringi laiendamisele, eriti noorte sidumisele esivanemate keele ja kultuuripärandiga. Setomaa kultuuriprogramm on eelkõige suunatud seto pärimuskultuuri ja keele säilitamisele setode põlisel asualal, aga ka kõigile tegevustele mujal, mis sellele kaasa aitavad. Samuti seto kultuuri uute väljundite nagu seto kunst, teater, film tekkimisele ja toetamisele. Kultuuriprogrammi üldeesmärgi täitmine tagatakse alameesmärkide kaudu, mis katavad olulisemad valdkonnad.

Pärimuskultuuri mõiste kultuuriprogrammis tugineb UNESCO juhendile traditsioonilise kultuuri ja folkloori kaitse kohta (1989), mille järgi on pärimuskultuur kultuurilise kogukonna traditsioonidel põhineva loomingu terviklik kogum, mida tunnustatakse kogukonna taotluste kajastuseks, kui-võrd see kajastab tema kultuurilist ja sotsiaalset identiteeti.

Toetatavate tegevuste alla kuuluvad

- Setomaa muuseumide toimimine ja arendamine (Värskas Seto Talumuuseumi, Saatseseto Muuseumi ja Obinitsa Seto Muuseumitarõ tegevuse toetamine, püsiekspositsioonide ja ajutiste näituste koostamine; Setomaa muuseumide omavahelised, üle-eestilised ning rahvusvahelised koostööprojektid)
- Seto-ainelise kultuuri kogude/kollektsioonide säilitamine ja tutvustamine Vene Föderatsioonis;
- Seto pärimuskultuuri ja muuseumikogusid tutvustavate trükiste ning helikandjate väljaandmine;
- Vaimse rahvaloomingu (rahvaluule ja -laulud, rahvamuusika, -tantsud ja -mängud, rahvausund ning kombestik, rahvatarkused, rahvameditatsioon jne) viljelemine, uurimine, jäädvustamine ja õpetamine ning vastav kogumistöö;
- Ainelise kultuuripärandi ja sellega seotud traditsioonide (rahvariietused ja muu rahvapärane käsitöö, taluarhitektuur, rahvustoidud, rahvamuusika instrumendid jne) viljelemine, uurimine, jäädvustamine ja õpetamine ning vastav kogumistöö;
- Traditsiooniks muutunud seto kultuurisündmuste (leelopäevad, seto pitsi päevad, pillilaagrid, savipäevad jmt) ning pärimuskultuuri alaste ümarlaudade ning õppereiside korraldamine;
- Traditsioonilise seto taluarhitektuuri uurimine ja arhitektuuripärandi remont-restaureerimine;
- Õigeusuliste rahvapäraste kultuuritraditsioonide (ristikäigud, külapühad, tsässonate kasutamine) viljelemine ja uurimine;
- Koduloo uurimise korraldamine ja uurimistöö tulemuste avaldamine;

Ajaloolise kultuuriruumi ja omakultuuri pärandi väärtustamine (nt trükised, kooliprogrammid, -ekskursioonid).

Programmi rahastatakse riigieelarvest kultuuriministeeriumi kaudu ning rakendatakse aastatel 2006–2010. Programmi elluviimise kavandatav maht on iga-aastaselt 5 miljonit krooni – kokku 25 miljonit krooni.

Valitsuskabineti nõupidamisel 7. juunil 2005. a esitas Setomaa asjatundjate komisjoni juht regionaalminister Jaan Õunapuu ettepaneku suurendada Setomaa kultuuriprogrammi mahtu seniselt kolmelt miljonilt kroonilt viiele miljonile. Ettepanek lähtus vajadusest tõsta kultuuriprogrammi rahastatavate teadusuuringute osa ning arendada välja kogu piirkonna muuseumi ja uurimistöö koordineeriv keskus.

Programmis nimetatud eesmärkide saavutamiseks on võimalik kasutada täiendavaid finantseerimisallikaid; riigipoolne toetus on eelduseks lülitumisel Euroopa Liidu vastavatesse programmidesse. Programmi saab realiseerida ka riiklike institutsioonide ja riigieelarvest toetust saavate avalik-õiguslike juriidiliste isikute kaudu, nähes vastava tegevuse ette riiklikus tellimuses.

Programmi eelarve ligikaudne jaotus alameesmärkide vahel on järgmine:

pärimuskultuur (s.h muuseumid)	ca 40 %
omakultuur	ca 10 %
keel ja haridus	ca 10 %
teadusuuringud	ca 10 %
meedia ja maine	ca 20 %
kogukond	ca 10 %

Riikliku programmi täitmise eest vastutab ja selle üle teostab kontrolli Kultuuriministeerium.

Programmi juhib ja koordineerib Kultuuriministeeriumi juurde moodustatav juhtnõukogu, kuhu kuuluvad Kultuuriministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Siseministeeriumi, Põlva ja Võru maavalitsuse, Meremäe, Mikitamäe, Misso ja Värskas valla ning Seto Kongressi Vanemate Kogu esindajad.

Juhtnõukogu ülesanneteks on järgmise aasta tegevuskava ja eelarve planeerimine; avaliku konkursi väljakuulutamise programmi eesmärkidega seotud projektide saamiseks; projektide rahastamise ettepanekute tegemine kultuuriministrile programmi eelarve raames; vajadusel projektide algatamine ning neile täitjate leidmiseks konkurside korraldamine; projektide täideviimise kontrollimine ja hindamine; aasta aruandluse koostamine; koostöös Setomaa valdade ning seto organisatsioonidega seto pärimuskultuuri toetavate investeeringute kava koostamine; Setomaa kultuuriprogrammi eesmärkide täitmiseks täiendavate vahendite kaasamine.

Juhtnõukogu kutsel kaasatakse vajadusel ekspertidest teadusnõukoda, kes toetab nõukogu sisulistes küsimustes ning analüüsib toetatud projektide tulemusi.

(„Setomaa“ väljavõte)

Tõsine samm koostöö tegemiseks

Petseri rajooni delegatsiooni visiit Eesti-poolsel Setomaale toimus 28. septembril 2005. Osalesid Aare Hörn, Peeter Aas, Rein Järvelill, Margus Timmo, Sulo Nurmots, Lembit Sikk, Vladimir Anissimov, Niina Kruglova, Svetlana Žirnova, Galina Drozdova, Lia Talalajeva, Kira Sergulina, Helju Majak.

Interreg programmi raames. Projekti eesmärk on siinse kandi traditsioonidele toetava ettevõtluse arendamine. See näeb ette koolitust mõlemal pool piiri ja uuringuid, et kaardistada traditsioonilised käsitöövaldkonnad. Väljundiks peaks olema kahe suure laada korraldamine. Üks laatu toimuks Petseri rajoonis,

Teine küsimus – paljudel Eesti elanikel on meie piirkonnas kinnisvara. Nad käivad tihti Petserimaal, kuid piiriületusel esineb sageli probleeme, eriti suvel. Elanikud pööruvad selle probleemiga sageli meie poole.

Edasise koostöö puhul peaks Saatses piiripunkti muutma ka autoga läbitavaks.“

Koostööprojekti juht Vladimir Anissimov: „Koostöö hakkab vaikselt juba toimima. Hea, et Petseri rajooni ülem suhtub positiivselt koostöösse ja arengusse. Oman samuti kinnisvara Petserimaal, aga mul pole võimalik saada soodustingimustel viisat. Nende inimeste hulka, kes saaksid soodusviisa, peaks suurendama. Me peaksime tegema koostööd ka surnuaedade seiskorra parandamiseks. Need on täna väga halvas seisus!“

Petseri 2. Keskkooli õpetaja Lia Talalajeva: „Petseri II Keskkool on ainus eestikeelne kool Petserimaal. Kool on teinud viimasel ajal läbi päris palju muutusi. Kõiki aineid õpetatakse koolis vene keeles, aga eesti keelt õpetatakse 1. klassist alates 5 korda nädalas ja tulevikus nimetatakse kool ümber Petseri Eesti Gümnaasiumiks. Jüri Valge, haridusministeeriumi keelepoliitika nõunik, rääkis sellest, et kool oleks hea kultuuride ühendamise punkt – see ühendaks eesti, seto ja petseri kultuuri. Praeguseks oleme kooli arengukontseptsiooni kinnitanud ja sinna sai see punkt sisse. Finantseerimise pool on veel jäänud lahendamiseks.“

Petseri rajooni kultuuri- ja turismiosakonna juhataja Kira Sergulina: „Venemaal on käimas reformid, mis puudutavad ka meie rajooni. Riik ei taha eriti rahvakultuuri arendamiseks riigieelarvest raha anda. Kultuuri arengule aitavad kaasa meie ühised projektid nii materiaalselt kui moraalselt. Meil on küll mõned ühisprojektid eestlastega, sealhulgas Obinitsa ja Põlvamaaga.“

Seto Etnokultuuri Ühingu esinaine Helju Majak: „Seto kultuuri arendamisega tegeleme põhitöö kõrvalt. Oleks hea, kui saaks võimaluse tööle võtta inimese, kes sellega rohkem ja pidevalt tegeleks. Samuti võiks Petseri rajoonis olla autot omav sotsiaalhooldaja, kes aitaks vanureid piiriületusel.“

Teine oluline probleem puudutab setosid, kes elavad väljaspool Võru ja Põlva maakonda. Neile peaks samuti võimaldama vähemalt pooleaastased tasuta viisad.

Probleemiks on muidugi seegi, et setosid on Petseri rajooni vähe jäänud. Mida teha, et noored jääks püsima ja tuleks tagasi? Noortel pole eluaset ja pole võimalik ka laenu võtta. Meil aga noorel spetsialist laenu ei saa. Üldse mingit võimalust laenu saamiseks ei ole.

Koostöö takistuseks on ka tasuline autotee. Eestisse sõida – maksa, Vene poolele tagasi – jälle maksa.“

Mikitamäe vallavanem Sulo Nurme: „Kui teostub laevavähenus Tartu ja Pihkva vahel, siis sinna projekti tuleks lülitada ka Mikitamäe ja Värskas.“

Mõlemad pooled leppisid kokku, et nii SVL kui Petseri administratsioon alustab ettevalmistusi piiriüleste rahvusvaheliste projektide ettevalmistamiseks. Koostöökohtumised muutuvad regulaarseks. Asutakse ette valmistama suuremahulist ülepiirilist rahvusvahelist projekti, tehes selleks vajalikud uuringud ning eel-tööd.

Vahetatakse kultuurisündmuste kalendrit. Koostatakse ülepiirilises koostöös osalevate inimeste nimekiri ning taotletakse neile tasuta viisad või soodusviisad.

(Tsiteeritud ühisnõupidamise protokollist – ajaleht „Setomaa“)

Septembri lõpus toimunud Setomaa Valdade Liidu ja Petseri rajooni administratsiooni turismialasest ühisnõupidamisest Setomaa turismitalus võtsid Petseri rajoonist osa administratsiooni ülema asetäitja Nina Kruglova, Kruppa vallavanem Svetlana Žirnova, Petseri 2 Keskkooli õpetaja Lia Talalajeva, Petseri rajooni kultuuriosakonna juhataja Kira Sergulina, Seto Etnokultuuri Ühingu (Petseri rajooni Seto Seltsi) esinaine Helju Majak.

Ühispiil on tehtud Obinitsas Seto Muuseumitarõ külastamise ajal.

Ilmar Vananurme foto

Setomaa Valdade Liidu (SVL) juhatuse esimees Margus Timmo kõneles, et on asunud SVLiitu tööle selleks, Setomaad arendada. „Meie sooviks on, et setod ei tunnetaks piiri enda vahel, et oleks võimalik läbi käia ja koostööprojekte aren-

Petseri rajooni kultuuriosakonna juhataja Kira Sergulina Setomaa-lehega.

Arvi Matvei foto

dada,“ ütles ta. „Aare Hörn tunneb hästi kohalikku kultuuri ja elutimimusi ning koostööprojekte juht Vladimir Anissimov aitab suhelda Venemaa poolega. Üks olulisemaid eeldusi koostöök on see, et me leiaksime usaldusväärseid partnereid. 14. novembriks valmistame ette üht pro-

teine Eesti-poolsel Setomaal.“

Misso vallavanem Lembit Sikk kõneles viisadest: „Oleks hea, kui saaksime alla kirjutada sellisele lepingule, et viisad antaks kuni viieks aastaks. A ja B kategooria viisade väljaandmist võib esialgu taotleda 2-3 aastaks. Viisade tähtjad lõpevad jaanuaris ja siis hakkavad kõik korraga uut viisat taotlema, tekib järjekord 4-5 kuud. Minu kaudu saab viisad aastast ligi 2000 inimest.“

On veel üks probleem: Schengeni lepingu nõutakse, et piiritsoon oleks 30-40 kilomeetrit. See pole ei meie ega teile kasulik.“

Petseri administratsiooni ülema asetäitja Nina Kruglova: „Töötan Petseri administratsioonis 1995. aastast ja sellises koosseisus oleme Eesti-reisil esimest korda. Edasise koostöö jaoks on see väga vajalik. Täna eesmärk on ennekõike ikka koostöösuhteid arendada ja ennekõike valdade ja maakonna tasandil.“

Meil on hetkel haldusreform käimas ja selles osas läheneme haldusstruktuurilt teie struktuurile. Loodame väga, et meil saab olema ühiseid projekte. Elame ju väga lähestikku ja meil ei kaasne üksteise külastamisega märkimisväärseid kulutusi. Me võiks ka oma jõududega aeg-ajalt visiite ja ühisüritusi korraldada.“

Värskas vallavanem Rein Järvelill:

„Esmatähtis on vahetada informatsiooni, et me teaks, mis teisel poolel toimub ja missugused on poolte võimalused. Tallinnas ei teki sellist probleemi, et on tühjad hooned, millesse keegi ei taha investeerida. Muidugi ka meie vallas maa hind pidevalt kasvab.“

Kruppa vallavanem Svetlana Žirnova: „Soodusviisade taotlemise peamiseks põhjuseks on sugulaste haudade külastamine teisel pool piiri. Tõstaks esile sama probleemi, millest rääkis Lembit Sikk – jaanuarikuus, kui on suured pühad, ei ole inimestel viisad. Viisade kättesaamise protsess venib.“

Petseri rajooni administratsiooni ülema asetäitja Nina Kruglova, piiriülese projekti juht Silja Lehtpuu (tagaplaanil) ning Irboska muuseumi teadusdirektor Jelena Voronkova Obinitsas kaks aastat vältava koostööprojekti koostamise ajal 19. oktoobril.

Ilmar Vananurme foto